

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski listnik.

Štev. 14

Ptuj, 9. aprila 1922

IV. letnik

JDS.

Zbor zaupnikov demokratske stranke se vrši za mariborsko volilno okrožje v nedeljo, 9. aprila ob pol 19. uri dopoldne v veliki dvorani Narodnega doma v Mariboru. Na zboru poročajo dr. Kukovec, dr. Kramer, dr. Ravnihar, Petovar, Rebek in drugi. Zunanje zaupnike opozarjamo, da se vrši v soboto, 8. aprila zvečer v Mariboru velik koncert Glasbene Matice. Kdor pride že prejšnji večer in želi prenočišče, naj to javi našemu tajništvu v Mariboru (Barvarska ulica 1.).

Demokratski družabni večer mariborske demokratične organizacije se vrši v soboto, 6. maja v vseh prostorih Narodnega doma. Na to že danes opozarjamo naše somišljenike in prijatelje. Na večeru predava vseučil. prof. dr. Fr. Ilešič o pomenu Maribora v slovenskem kulturnem in političnem življenju.

Nemška zlobnost in lažljivost.

Gospod Ettler, bivši ravnatelj glasbene šole bivšega „Musikvereina“ v Ptuj, je v „Zeitschrift für Musik, 88. Jahrgang, Nr. 23, 1. Dezemherheft 1921“ str. 602 in 603 napisal pamflet na Slovence, poln neresnic in zavijanj, pod naslovom: „Musikverhältnisse in Südsteiermark einst und jetzt.“

Najprej hvali in slavi svoje in svojih prednikov umetniško delovanje v Ptuj, potem pripoveduje na svoj način, kako je prišlo do razpusta ptujskega „Musikvereina“ in kako je stanovanjska komisija njega postavila na cesto, da se je moral vrniti v Nemčijo. Pravi: „Die Slovenen hatten nun nichts Eiligeres zu tun, als alles Deutschtum und jegliche deutsche Kultur in diesem Lande auszurotten — die deutschen Beamten wurden aus dem Lande gejagt, die deutschen Schulen wurden natürlich sofort aufgehoben“ itd. Višek nesramnosti pa doseže proti koncu svojega članka, ko opisuje sedanje stanje glasbene umetnosti pri nas. Edino maribor-

ska vojaška godba še zasluži nekaj („halbwegs“) ozira — menda zato, ker je igrala njegovo skladbo o Halozah! — sicer pa so koncerti baje popolnoma upropaščeni („das Konzertwesen liegt vollständig darnieder“). Nemški „Männergesangsvereine“ da še obstojajo, a ne smejo javno delovati, ker je v Sloveniji vsaka nemška prireditev prepovedana. Svari nemške umetnike, naj ne koncertirajo v Jugoslaviji, ker je v Sloveniji vse nemško pod kaznijo zabranjeno. („Mit einem Wort deutsche Kunst und deutsche Künstler sind verpönt in Slovenien.“) Potem tudi, da Slovenci nimamo čisto nič lastne kulture — razen nekaj pesnikov s Prešernom na čelu, o diletantskih skladateljih niti noče govoriti („von den komponierenden Dilettanten will ich schweigen“). Končno pripoveduje, da je slišal od poklicane strani („von kompetenter Seite“), da v Jugoslaviji nameravamo glasbo poddržaviti in sicer z izključitvijo nemških vplivov in nemške kulture („alles unter Ausschluß deutscher Einflüsse und deutscher Kultur“) ter zavija oči, kaj bo z glasbo v Jugoslaviji, češ da zgodovina glasbe uči, da se glasba posameznih narodov mora medsebojno oplojati.

Tako Ettler. Da mož nima pojma o naših modernih pisateljih, n. pr. o Cankarju, katerega dela so se uprizorila na berlinskem odru; da ne ve, da so naši znanstveniki (Kopitar, Miklošič, Močnik, Kocen, Vrečko, Levec itd.) delali za nemško znanost: tega mu ne zamerimo. Toda kot glasbeni strokovnjak bi moral vedeti, kako je naša pesem po Košatu in drugih oplodila nemško glasbo; 11 let je živel pri nas, pa ne pozna umetniških uspehov naše Glasbene Matice, ki je koncertirala na Dunaju in drugod, „Novi akordi“ in druga dela naših skladateljev so mu neznana. Ali je mož v svojem dolgoletnem delovanju pri nas preštudiral vsaj eno slovensko glasbeno stvar, ali se je pri svojih prireditvah kdaj oziral na slovensko občinstvo, da bi tako manifestiral mednarodnost umetnosti? Kako more zahtevati, naj mi njega ljubimo, če on nas sovraži in prezira? Da je moral oditi, za to se ima zahvaliti svoji nemški nadutosti in nepristop-

nosti takratnih voditeljev „Musikvereina.“

V svojem članku nam očita, da smo odpustili nemške uradnike. Katera država pa bi plačevala uradnike, ki so se izjavili proti njej? Trdi, da smo takoj ukinili nemške šole. To je naravnost zavedna laž. Mož je bil do 1. 1921 tukaj in mora vedeti, da so nemške ljudske šole sedem mesecev v po prevratu ostale neizpremenjene, da je ptujska gimnazija do konca šolskega leta ostala nemška, da je v „Studentenheimu“ in „Mädchenheimu“ okoli 100 gojencev in gojenk iz Nemške Avstrije živelo do julija 1919 — na škodo mestne občine, ker takratni nemški mestni uslužbenci niso varovali občinskih interesov, da bi dvignili hranarino sorazmerno naraščajoči draginji; mož je moral vedeti, da se je dekliska meščanska šola brez nasilja stopnjema poslovenjevala, da sta pri njegovem odhodu bila še dva nemška razreda na njej — eden je še letos! Mož se razburja, da je za Nemce v Sloveniji ostala edina nemška gimnazija v Ljubljani. Njegovi tukajšnji prijatelji in poročevalci mu naj naznanijo, da je tudi ta bila odveč in da umira na suhi nemških učencev, ker se je lani prijavilo samo 8 učencev za prvi razred! Istotako najblaznejši človekoljub ne more zahtevati, da bi se v Ptuj za 40 „nemških“ otrok vzdrževala petrazredna nemška ljudska šola!

Istotako neresnična je trditev o prepovedi nemških prireditev. Menda je bil še tukaj, ko je lani nastopila ga. Gailhofer z Dunaja z nemškim petjem. „Zatirani“ „Männergesangsverein“ je letos priredil „Tanz auf der Alm“ — tudi umetniška prireditev! — pretekli mesec pa je bilo nemško predavanje v mestnem gledališču!

Kar Ettler na koncu pripoveduje o nameravanem poddržavljanju glasbene vzgoje v Jugoslaviji, to je mogel slišati le od ravnatelja ljubljanskega konservatorija g. Hubada („kompetente Seite.“) Da on temu blagemu gospodu, ki se je resno trudil, da bi se našla možnost za Ettlerjev obstanek tukaj, očita „izključitev nemških vplivov in nemške kulture“, to je tudi karakteristično za g. Ettlerja!

Toliko na kratko glede Ettlerjeve resnico-

Profesor Franc Ferk, častni član Muzejskega društva v Ptuj.

(Nadaljevanje in konec.)

Leta 1878 je ustanovil Ferk v svojem rojstnem kraju krajevni muzej, katerega so otvorili 20. junija 1880 ob navzočnosti nekaterih zastopnikov štajerskega historičnega društva. Posmehovali so se mu, ker mu je prišlo na misel, da je ustanovil na vasi muzej. Toda glavni urednik dnevnika „Tagespost“ je bil za to misel navdušen, ga je večkrat obiskal in je pisal za ustanovitev lokalnega muzeja. Do tedaj je bila nenavadna ideja, ustanoviti na vasi muzej, toda Ferk je dokazal, kaj premore navdušenje, volja in vztrajnost. Zaporedoma so nastali na Štajerskem lokalni muzeji. Na ta način se je budilo

zanimanje za lokalno zgodovino in ohranil se je marsikak zgodovinski spomenik deželi in se ni prodal in drugam zavlekel. Po Gamlitzu se je 1. 1882 ustanovil lokalni muzej v Celju, sledili so mu Lipnica, Arvež, Voitsberg, Leoben, Eisenerz, Hartberg, Fürstenfeld, Ptuj in Laško. Akoravno je Ferk večkrat vzpodbujal Radgono, se tam muzej ni ustanovil. Najdelj je spalo drugo največje mesto tedanje Štajerske, vinsko mesto Maribor. Tukaj je Ferk še leta 1901. ustanovil mestni muzej. Za njim ga je prevzel in pomnožil dr. Amand Rack. Tudi po Nemčiji so se zanimali za lokalne muzeje in Ferk je dobival vprašanja, kako se je treba stvari poprijeti in jo izvesti. Muzej v domačem kraju pa je imel precej sovražnikov. Ker je Ferka skrbelo in se je bal, da ne bi po njegovi smrti ustanova razpadla, je sklenil, da bo muzej in z njim bogato knjižnico daroval geniju loci mesta Petovije, ki ga je za

arheološke študije vzpodbudil. Napravil je ustanovo in daroval pozneje za oskrbo še 5000 goldinarjev. Muzejsko zbirko so prepeljali dne 16. julija 1895 v Ptuj. Kakšno plačilo je dobil Ferk od tedanjega mestnega zastopa in posebej še od župana Orniga, je itak znano. Ornig je v svojem tedanjem „lajbžurnalu“, v „Pettauer Zeitung“ v septembru 1902 „svetoval“ Ferku, naj se v Ptuj ne prikaže več, kar je Ferk do danes zvesto izpolnjeval. Novi časi pa naj izbrišejo ta kulturni madež našega mesta. Ne samo Muzejsko društvo, vse ptujsko mesto je sivemu učenjaku hvalo dolžno. Ustanovil je juvel našega mesta, Ferkov muzej. Muzejsko društvo je njegovo delo pridno izpopolnjevalo, mi pa smo dolžni nesebičnemu ustanovitelju hvalo. — Zato je bilo umestno, da je Muzejsko društvo, kateremu naj bi sledila tudi občina, imenovala prof. Franca Ferka za svojega častnega člana.

ljubnosti. Imamo sicer v Nemčiji može, ki poznajo Jugoslavijo in drugače pišejo o njej, n. pr. Hermann Wendel, toda marsikateri čitatelj bo vendar verjel Ettlerjevemu izbruhom, ker jih prinaša list, ki hoče biti resno glasilo za umesnost. Ettlerjev članek je dokaz, kako pravilno je bilo, da je odstranjen ta mož, ki je 11 let jedel slovenski kruh — kajti vsakdo, ki je živel v Ptuj, je jedel slovenski kruh, naj so Ptujčani še tako povdarjali svoje „nemštvo“ — po prevratu je še 3 leta nemoteno užival eno najlepših stanovanj v Ptuj, dočim so se državni uslužbenci potikali po raznih sobicah in luknjah ter morali živeti ločeno od svojih rodbin. V zahvalo zato nas sedaj blati pod krinko ljubitelja umetnosti.

Ettlerjev članek je dokaz, da bi bilo edino pravilno, če bi ga spodili takoj ob prevratu in z njim obenem njegove zaščitnike in prijatelje, ki so še tukaj. Ti so s oodgovorni za Ettlerjev pamflet!

Nam sentimentalnim Slovencem pa je to dober nauk: Naj še tako lepo ravnamo s tukajšnjimi pravimi in po sili-Nemci, oni nas blatijo zunaj in se pritožujejo čez preganjanja. Kajti oni se čutijo zatirane, če ne morejo več tako oblastno gospodariti, kakor prej. Dejstvo je, da se nobenemu Nemcu v Ptuj ni skrivil las, da imajo vsi svoje bogate trgovine, imajo najrodovitnejša polja in najlepše vinograde ter neovirano izsesevajo naš narod in se dalje bogatijo z njegovimi žulji. Če primerjajo s tem, kako so oni ravnali z nami pred in med vojno in kako se še danes godi našim rojakom na Koroškem in Primorskem, potem bodo znabiti uvideli, kako dobro jim je!

Ettlerjev članek naj opozori našo javnost, da Nemci še niso prenehali s svojimi spletkami in intrigami!

Pred genovsko konferenco

Le še par dni nas loči od početka mor-da največje konference, ki se je kadarkoli vršila v kulturnih državah. Po največji svetovni vojni naj se rešijo najvažnejša vprašanja vseh prizadetih narodov. Največje rane ima Rusija, katero sta boljševizem in glad strla. Napravi naj se načrt gospodarske obnove na neizmernih ruskih poljanah, ozdravi naj se vse rusko življenje. Kot trgovci prihajajo ruski boljševiki v Genovo, da bi oživili propadlo gospodarsko življenje. Po njihovem mnenju je v prvi vrsti pripravna Nemčija, da Rusijo gospodarsko oplodi. Res je sicer, da bi se tem obnovila gospodarsko tudi Nemčija, ker bi zaslužila z svojo ogromno industrijo v agrarni Rusiji. A nam kot Slovanom to ne more biti prav. Po naših željah bi moralo biti središče, iz katerega bi se v velikem slogu vodila obnova Rusije, v slovanski Pragi. Le ta bi morala združiti in organizirati vse slovanske sile za veliko svrhu.

Francija bo na genovski konferenci brez-pogojno vstrajala energično na tem, da Nemčija plača njej vojne dolgove v prvotno določenem obsegu. Anglija najhitreje Franciji ne bo delala mnogo ovir v tej zahtevi.

Za Italijo obstoja nevarnost obtožbe od naše strani radi dogodkov na Reki.

Kdor pozna italijansko mišljenje, mora smatrati za gotovo, da italijanska vlada daje potuho reškim fašistom, pa so mogli strmo-glaviti prejšnjo vlado, da bi po katerihkoli ovinkastih potih končno pripojili Reko Italiji.

Radi tega je povabila Italija naše dele-gate na razgovor in na ureditev razmer na Reki.

Smatramo, da je sedaj za naše zastop-nike primerna prilika, da nastopijo strogo proti našemu zahrbtnemu sosedu.

Glavna naloga genovske konference po-leg že navedenih bi bila, da se države go-spodarsko med seboj zbližajo. Treba je najti poti, da se posebno nove tvorbe na tej ge-novski konferenci gospodarsko končno pra-vilno orijentirajo napram bližnjim in daljnim sosedom. Če se posreči to v kolikor toliko

znatnejši meri, bi bila naloga genovske kon-ferenice izpolnjena.

Morda bi potem tudi pri nas v financijel-nem oziru prišlo olajšanje ter s tem vsaj delno ozdravljanje sedanjih razrutih razmer.

Želimo našim delegatom, da bi bili svoji nalogi kos.

Izmed naših najožjih rojakov se udeleži genovske konference naš prijatelj dr. Kramer.

Protestno zborovanje slovenskega trgovstva v Ljubljani.

V ponedeljek, 3. aprila se je vršilo v Ljubljani protestno zborovanje trgovstva iz cele Slovenije. Za predsednika je bil izvoljen g. Dragotin Hribar. Kot govorniki so nastopili g. Ivan Jelačin, ki je meritorno navajal glavne vzroke sedanjega položaja rastoče draginje, ki jo je povzročil predvsem padec naše valute, zvišanje carine in taks ter vedno občutnejši davki. Kritiziral je nadalje način pobijanja draginje, ki zadene v prvi vrsti malega trgovca. Predsednik trgovskega gremija v Mariboru, g. Vilko Weigl je poročal o davčnih bremenih ter protestiral proti temu, da se uvajajo v Sloveniji novi davki na podlagi srbskega davčnega sistema ter zahteval izenačenje davčne zakonodaje. V imenu obrtnih zadrug je poročal g. E. Franchetti. Stvarno je skušal narodni poslanec g. dr. Vekoslav Kukovec pojasniti finančno politiko vlade, ter objektivno predložiti dejanski položaj, toda nekateri zborovalci so go-vornika motili z raznimi, nečednimi in nepri-mernimi medklici, tako, da je moral svoj go-vor prekiniti. Nekateri klerikalni elementi, večinoma iz netrgovskih vrst, so izrabili sicer impozantno zborovanje trgovcev v politične svrhe. Litijski trgovec Lebinger se je po-polnoma po nepotrebnem zaletaval v demo-kratsko stranko. Zborovanje vsled tega ni imelo istega efekta, kakor ga je bilo pričakovati. Krivda pa leži na prirediteljih skoda, ki niso znali varovati nepolitičnega in nad-strankarskega značaja zborovanja.

Resolucije

sprejete na protestnem zborovanju gospo-darskih korporacij v Mestnem domu dne 3. aprila 1922, v navzočnosti delegatov vseh krajevnih strokovnih organizacij v Sloveniji.

1. Protestiramo proti naknadni izpre-membi zakona o davku na vojne dobičke potom določb zakona o dvajnostinah za mesec marec in april 1922. in proti vpeljavi davka na vojne dobičke (sedaj po treh letih naknadno za leto 1920. Višina tega davka ogroža obstoj naše trgovine in industrije, ki je itak izpo-stavljena najrazličnejšim neprilikam. Zahte-vamo, da se ta davek ukine.

2. Zahtevamo čimprej izenačenje raz-ličnih davčnih sistemov, ki obstojajo v naši državi in reformo davkov na ta način, da se zgradi sistem direktnih davkov potom ena-komerne porazdelitve javnih bremen na vse gospodarske sloje po njih davčni moči. Pro-testiramo pa proti sedanji praksi, ko se naj-večji del davkov vali na trgovski in industrijski stan medtem ko drugi stanovi posebno polje-delci sorazmerno nezadostno prispevajo k pokritju državnih izdatkov.

3. Kot začasno remeduro pred graditvijo enotnega davčnega sistema zahtevamo, da se davčne lestvice pri različnih obstoječih davkih prilagode dejanskim živlenskimi in gospodar-skim razmeram, da se vpošteva dejanski eksistenčni minimum in razvrednostitev denarja ter preuredi davčna stopinja tako, da bo breme direktnih davkov, ki pripadajo na glavo pre-bivalstva v vseh pokrajinah naše države enako.

4. Zahtevamo odpravo plačarine, ki je preostanek bivšega avstrijskega davčnega sistema, ki v drugih pokrajinah države ne obstoja in ki v končnem efektu zadene vendar le delodajalca, ki mora tudi za plačevanje davka solidarno z delodajalcem jamčiti.

Zahtevamo preureditev davka na poslovni promet na ta način, da se bo ta davek pla-

čeval v znakah za vsak izstavljen trgovski račun in prodajo.

6. Odklanjamo zakon o pobijanju draginje, ki ni zmožen olajšati vedno naraščajoče draginje, marveč se omejuje na šikaniranje nadrobne prodaje v trgo-vinah. Glavni val trgovine je izzvala ne-usmerjena trgovinska politika, ki nadmerno forsira izvoz in pri padcu valute ni varovala interesov domačega konsumenta s tem, da bi regulirala izvoz najvažnejših živilnih pred-metov s primernimi izvoznimi carinami. V notranjem prometu je blaga dovolj in je tu-di konkurenca trgovcev in organiziranih kon-sumentov dovolj taka, da regulira cene.

7. Protestiramo ponovno proti dajanju brezobrestnih posojil konzumnim zadrugam, kakor jih predvideva celo člen 29. Vidov-danske ustave, ker se izrabljajo te naprave v politične strankarske namene in ustvarja tako podpiranje le nezdrave razmere in ne-reelno gospodarstvo. Protestiramo proti temu, da bi se jemala v to svrhu sredstva iz dav-čnih bremen, ki jih morajo plačevati pridobitni sloji.

8. Zahtevamo takojšnje oživetvorenje pridobitnega sveta v smislu člena 44. Vidov-danske ustave, da bodo zastopniki pridobit-nih slojev odločilno sodelovali pri odmerje-nju naše gospodarske politike in izgradbe go-spodarske in socialne zakonodaje. Zahteva-mo, da se da zastopnikom naših stanovskih korporacij prilika sodelovanja in uveljavlja-nja zahtev praktičnega gospodarskega živ-ljenja, kar bo nedvomno najbolj uplivalo in pripomoglo k usmerjenju naše gospodarske politike.

9. Zahtevamo takojšnjo ustanovitev po-krajinske carinske direkcije, ker se centrali-zacija v praksi ni obnesla.

10. Enako zahtevamo, da se obnovi II. inštanca v takšnih zadevah pri delegaciji ministrstva financ.

† Razkralj Karl Habsburg.

Janko Vučak, Ptuj

Razkralj Karl je mrtev, v prognanstvu, na otoka Madeiri je končal svoje življenje. Podlegel je pljučnici kot posledici španske bolezni v starosti 35 let. Rodil se je 17. av-gusta 1887 v gradu Persenbeug ob Donavi in je bil krščen na ime Karl Franc Jožef. Po smrti Franca Jožefa dne 21. novembra 1916 je postal avstrijski cesar Karl I. in ogrski kralj Karl IV.

Kot vladar mogočne monarhije ni bil dovolj močan svoji nalogi, bil je takorekoč samo figura svoje okolice s katero so takratni mo-gotci delali, kar so hoteli. Bil je slabič in ravno v osebi Karla je doživela habsburška dinastija propast za vedno.

Konec Karlovega vladanja je bil 28. no-vember 1918, ko so se dvignili tlačeni narodi in raztrgali verige 600 letnega tiranstva in stara monarhija se je zdrobila v prah.

Dne 21. oktobra 1911 se je poročil Karl s Zito princezino Bourbon-Parma na gradu Schwarzau pri Dunaju. Karl zapušča 8 otrok, med katerimi je najstarejši bivši prestolo-naslednik Oton. Po prevratu dne 23. marca 1919 je pobegnil Karl s svojo rodbino pod angleškim spremstvom v Švico.

V njegovem spremstvu so se nahajali razni njegovi pristaši, ki se niso mogli vživeti v nove razmere. Karlistična agitacija se je zopet začela, Karl kot slabič se je pustil za nos voditi od aristokracije, ki ga je nagovar-jala, da bi zasedel zopet prestol. Lani ob Veliki noči je napravil Karl prvi izlet na Madžarsko, da bi vpostavil zopet svoje kralje-stvo, seveda brez uspeha. Moral je zopet nazaj v Švico.

Drugič se je dal zapeljati od svoje žene Zite, prišel je z aeroplanom skupno z Zito zopet na Madžarsko v iste namene. Seveda vse skupaj je bila samo komedija, ker je pri obeh poskusih Mala antanta na-pravila energične korake proti njegovemu po-